

DEBATS TERRITORIALS
COMPROMÍS COL·LECTIU PEL BAIX LLOBREGAT

COMPROMÍS COL·LECTIU PEL BAIX LLOBREGAT

ÍNDEX

1.- INTRODUCCIÓ

2.- SOM COMARCA

Una comarca policèntrica

Un riu, eix de vida

Una comarca ben connectada

3.- ELS DRETS DE LES PERSONES

Dret al treball digne

Dret a una educació inclusiva, equitativa i d'excel·lència

Dret universal a la salut

Drets socials per viure i conviure

Drets de ciutadania

Memòria democràtica i pau

4.- ECONOMIA AL SERVEI DE LES PERSONES

Agricultura

Indústria i serveis, comerç i turisme

Economia de proximitat

Producció cultural

Recerca i coneixement

5.- ELS RECURSOS I ELS REPTES AMBIENTALS

Aigua, bé comú

Territori i biodiversitat

Patrimoni generador d'oportunitats

Reptes ambientals del segle XXI

6.- COROL·LARI

La comarca viu, respira, es comunica

La funció estructuradora de la societat

El Centre d'Estudis Comarcals: coneixement i diàleg al Baix Llobregat

Compromís col·lectiu pel Baix Llobregat

“El Baix Llobregat, lluny de desdibuixar-se, té un carisma i una força imbatibles perquè té una gent lluitadora, treballadora i que manté encesa la flama de la utopia”.

1.- INTRODUCCIÓ

Durant gairebé un any i arreu del territori, el congrés **El Baix Llobregat a Debat** ha articulat espais per reflexionar, elaborar i debatre propostes per al futur de la comarca. Ens havíem convocat per repassar la seva evolució i extreure'n les lliçons que ens dóna la història i per posar en comú els nous reptes en les matèries que ens han anat definint com a col·lectivitat ubicada en un territori complex i estratègic.

L'any 1975 el Baix Llobregat tenia 510.461 habitants i l'any 2015 aquesta xifra era de 806.651 (Idescat). En 40 anys la població ha crescut un 58%. Aquest creixement ha anat paral·lel a l'evolució de la democràcia i al rol adquirit pels ajuntaments, que han passat de cobrir necessitats bàsiques com el clavegueram o l'enllumenat, a dotar les ciutats de nous serveis amb criteris de qualitat: escoles bressol, ensenyaments artístics, activitat esportiva, etc.

L'esclat de la crisi econòmica, financera i de model productiu de l'any 2008 ens situa en un nou escenari: més precarietat laboral, més desigualtats socials i incertesa sobre el futur. Aquesta crisi permet constatar que necessitem un altre model de desenvolupament, ja que els recursos són finits i han canviat les prioritats. Així, els conceptes de “benestar/ocupació/generació de riquesa/desenvolupament territorial”, considerats com a antagònics als de “protecció del territori/respecte a la biodiversitat/cura del medi ambient”, es comencen a veure com a harmonitzables. Aquesta profunda crisi també ha convertit els pobles i ciutats en l'escenari de la reclamació de drets bàsics, com el treball, l'educació i la salut, i de necessitats primàries com l'alimentació, l'energia/llum/calefacció, l'aigua o l'habitatge.

Estem, doncs, en un moment de cruïlla històrica, de canvi d'època. I és ara quan cal avançar a través de la innovació social i a través de processos participatius que construeixen alternatives. En el món cada cop més complex en el qual vivim té un gran valor la tasca de reflexió i la reconsideració de les idees que ens acompanyen i marquen la nostra vida. Hem abordat la complexitat de manera complexa i això ha fet destacable el congrés **El Baix Llobregat a Debat**. Més de 60 actes, activitat als 30 municipis de la comarca, amb la col·laboració de més de 300 persones expertes. I la participació directa de més de 3.000 i indirectament, mitjançant el web del congrés i altres mitjans, pot haver fregat la xifra de 10.000 persones de la comarca i d'arreu. Durant la seva realització, el congrés ha promogut debats territorials d'acord amb els tres àmbits en què s'ha estructurat: 1. Identitat, cultura i coneixement; 2. Cohesió social i dinamització econòmica; 3. Entorn i gestió del territori.

En el marc del congrés també s'ha desenvolupat el workshop internacional “Paisatges contemporanis del Baix Llobregat”,¹ una plataforma que ha permès redescobrir el valor del territori i les oportunitats que genera. S'han presentat idees prou suggeridores per elles mateixes i molt potents com a mètodes per a abordar línies d'acció.

---

¹ Aquest workshop internacional ha estat desenvolupat des del programa de Màster en Intervenció i Gestió del Paisatge i el Patrimoni de la UAB i el Museu d'Història de Barcelona. Ha comptat amb la participació de 30 persones vinculades a 10 universitats europees i ha representat un treball conjunt d'anàlisi i projecte de cinc paisatges representatius dels reptes actuals i futurs de la comarca.

I finalment, en el marc del congrés, s'ha desenvolupat el Fòrum municipalista, que ha estat un espai de debat i reflexió polític, obert als càrrecs electes amb el propòsit de compartir idees força i debatre i reflexionar sobre les dificultats actuals i els nous reptes del municipalisme del segle XXI.

Tot plegat, ha estat un exercici de participació activa, d'implicació pioner i innovador, de suma de pensaments i mirades de vegades divergents, però amb voluntat de dissenyar i de construir plegades línies estratègiques d'actuació futura.

El treball transversal, multidisciplinari i coral ha servit per sumar capacitats i potencialitats, per articular propostes i possibles acords respecte dels reptes que encarem en el recent estrenat segle XXI.

El document que teniu a les mans és una diagnosi realitzada a partir dels debats territorials. S'ha fet amb la contribució de la secretaria tècnica, del comitè organitzador i del comitè científic a partir de tot el material generat i de totes les veus escoltades. Està plantejat transversalment en relació als eixos del congrés, però no és difícil resseguir la traçabilitat de les diverses afirmacions i propostes que es plantegen. De fet, alguns dels reptes detectats són transversals en sí mateixos i necessiten de la contribució dels agents culturals, dels socials, dels econòmics i dels que gestionen el territori.

Orientar el futur és una tasca forçosament col·lectiva. Aquest document vol actuar de base per cercar, amb les complicitats de totes les persones que hi vulguin participar, un nou camí de governança de futur de la nostra comarca, un camí per passar de la reflexió compartida a la voluntat propositiva de millorar el Baix Llobregat. Amb l'horitzó dels reptes del segle XXI hem de saber transformar aquestes reflexions en acció i expressar aquesta voluntat de millorar la comarca a través d'un compromís col·lectiu.

Un compromís de la ciutadania, de les seves entitats i organitzacions i de les institucions públiques per abordar en cooperació línies de futur per a la comarca amb criteris de cohesió social, econòmica i territorial.

2.- SOM COMARCA

L'organització territorial i política és fruit d'un procés democràtic. Avui per avui ens reconeixem com una sola comarca, amb múltiples centralitats i un veïnatge positiu amb la ciutat de Barcelona. Sense el Baix Llobregat no hi ha àrea metropolitana. La comarca és un territori complex en el qual la comunicació i la mobilitat sostenible són reptes a assolir.

Una comarca policèntrica

El Baix Llobregat és una comarca singular, diversa i plena d'oportunitats i que en aquests moments requereix d'una aposta valenta. Els processos de construcció social i territorial són el resultat d'un equilibri subtil i fràgil entre persones i els interessos que representen, períodes de conflicte i fases de negociació i de cooperació. El Baix Llobregat és també el resultat d'aquest procés de diàleg, comunicació i consens que va culminar en la construcció social que encara és i que determina una identitat col·lectiva en permanent evolució.

Els processos de transformació econòmica, social i urbanística de la nostra comarca han estat acompanyats críticament per la mobilització ciutadana, l'empenta emprenedora del teixit social i econòmic i el lideratge compartit entre els agents socials i les administracions locals. Sense coordinació, el territori està condemnat a seguir sent un espai passiu que pateix canvis i limitacions generats per l'entorn extern.

Una comarca plural territorialment i social: del Delta a Montserrat; dels espais agraris a la Seat. Durant el congrés s'ha manifestat la realitat específica de la zona nord del Baix Llobregat i els reptes que afronta. Però aquesta, essent molt important, no és l'única realitat diferenciada: també presenten característiques pròpies els municipis de muntanya, els del litoral... Hi ha dues realitats de convivència i d'organització: la comarcal i la metropolitana, que se superposen.

La ubicació de la comarca com una de les principals portes d'entrada a la ciutat de Barcelona ha estat sempre un dels punts forts del Baix Llobregat. Però aquest gran avantatge també ens ha generat multitud de servituds. La comarca ha esdevingut una autèntica via de serveis que de manera radial s'adrecen cap a Barcelona. Ara bé, la voluntat de la societat baixllobregatina de no voler ser "el pati del darrera" i l'afirmació de "l'orgull de baix" són ja avui la marca d'aquest territori. Al Baix Llobregat ha crescut la consciència que no hi ha Àrea Metropolitana de Barcelona sense els municipis de la comarca.

Caldrà veure quin model d'organització territorial es defineix i si es reconeix o no la vegueria o la regió metropolitana (integrada per diverses comarques i amb el Baix Llobregat sencer) i contemplar que qualsevol canvi territorial que afecti al Baix Llobregat s'haurà de basar en la petició dels plens municipals afectats i en la voluntat popular expressada en una consulta.

Caldrà treballar per reforçar la personalitat de la comarca amb les seves singularitats, cercar l'equilibri territorial i de serveis, orientant-nos a solucions de simplificació administrativa i d'empoderament de la ciutadania i defensant els interessos comuns amb una veu pròpia.

El Baix Llobregat serà allò que les persones vulguem. Avui per avui ens reconeixem com una sola comarca, policèntrica, amb una important dimensió cívica i amb una vinculació positiva i enriquidora amb el seu entorn i amb la ciutat de Barcelona, amb la qual ens volem relacionar des de la complementarietat i el reconeixement entre iguals.

El repte és trobar la forma d'ubicar la comarca dins de la realitat metropolitana i de la nova organització territorial de Catalunya, sent sensibles i agosarats a l'hora d'assumir les diverses realitats territorials que el Baix Llobregat inclou.

Un riu, eix de vida

El riu Llobregat és vida. El riu i el seu entorn han patit històricament la forta pressió d'activitats diverses. Cal garantir la qualitat de l'aigua del riu i assegurar la recuperació de la llera i del seu entorn natural.

Preservar les masses d'aigua subterrània, des de la cubeta d'Abrera i de Sant Andreu al ric aquífer del delta del Llobregat, que s'estén des de Montjuïc fins als contraforts del Garraf, ja que és una reserva estratègica de primer ordre que abasteix una bona part de la població metropolitana, nodreix el Parc Agrari i fa possible els aiguamolls del Delta i tot el seu ecosistema.

El riu, a més de donar nom a la comarca, l'estructura, i s'hauria de posar en valor com a nexa d'unió, facilitant l'accés als diferents municipis i la comunicació entre ells. Millorar els camins de ribera establint una major connectivitat i adoptar les recomanacions del workshop del paisatge, especialment les referents a la creació de portes d'accés al riu.

Cal revertir la visió actual, apostant per les oportunitats que genera el riu com a espai identificador de la comarca. Convertir el Llobregat en un autèntic parc fluvial que articuli l'eix central de Catalunya. I també fer possible el retorn del cabal ecològic al riu Ter des de l'Àrea Metropolitana.

Una comarca ben connectada

En un territori complex com el nostre, la capacitat de mobilitat de les persones esdevé un factor d'integració social, laboral i de cohesió. Les dificultats d'accés al treball, als serveis i al lleure representen una barrera, afavoreixen l'exclusió social i generen desigualtats. Així mateix, un sistema de mobilitat mal resolt, com el que pateix la comarca, té una important incidència en l'economia personal i en el teixit empresarial i comercial, ja que incrementa els costos de la producció i dels serveis.

Una mobilitat ineficient presenta també problemes de sostenibilitat energètica, urbanística i ambiental, amb greus impactes sobre la salut de les persones. La mobilitat de les persones ha de ser inclusiva, socialitzadora, sostenible (econòmicament i mediambiental), accessible i segura.

L'oferta de transport públic és bona en general, en els eixos que connecten amb Barcelona, però és deficient en les connexions internes. A peu, en bicicleta, en transport públic, en cotxe, cal impulsar la mobilitat comarcal a partir d'aquesta jerarquia. Cal també prestar atenció a les diferents motivacions dels desplaçaments i a la mobilitat de grups específics: amb mobilitat reduïda, persones grans...

Cooperar entre les institucions, la ciutadania i els sectors econòmics per incidir-hi i promoure els plans de gestió de serveis i de xarxes de comunicació de persones i de mercaderies per sobre de la construcció de noves infraestructures. Recolzar les experiències positives de treball conjunt amb les empreses del territori per sumar la seva implicació i coneixement.

El territori té una estructura que hauríem de saber entendre. Promocionar el transport públic i la connectivitat entre els municipis. Reequilibrar i millorar les deficiències en la mobilitat de la zona nord i en la zona delta litoral. També entre un costat i l'altre del riu. Millorar l'accés als

polígons industrials i sistematitzar l'ús dels combustibles nets com una mesura mediambiental en el marc de l'àrea metropolitana.

És important l'equitat en els serveis públics; per això cal tenir en compte que l'oferta en transport públic al Baix Llobregat és heterogènia tant per la modalitat de serveis que s'ofereixen, com pels criteris tarifaris i les bonificacions aplicades en les tarifacions socials. Calen doncs respostes que no acabin discriminant els ciutadans i les ciutadanes en funció del municipi de residència. També s'ha de plantejar la possibilitat de desenvolupar un sistema de transport a demanda com a alternativa per a la millora dels serveis de transport públic en zones de baixa densitat.

Propiciar la generació de xarxes de transport, en lloc de línies. Intensificar la creació de potents nòduls d'intermodalitat. Millorar la connexió entre els diversos serveis de transport públic, així com les interconnexions i freqüències de les xarxes de rodalies i ferrocarrils. Connexió i prolongació del Tram. Fer efectiva la via bus VAO. Revisió del sistema de corones i promoció d'un nou sistema tarifari integrat basat en la distància dels trajectes, a l'estil d'algunes ciutats europees.

Com ja s'ha dit, és necessària una bona gestió del que tenim i optimitzar les infraestructures existents. Però també cal superar dèficits històrics per acabar obres pendents i llargament reclamades, com la variant de Vallirana, la connexió de l'AP7 i l'A2 a Sant Andreu de la Barca-El Papiol o la connexió de la C32 amb la Ronda litoral, solucions al sistema de ferrocarrils de mercaderies o supressió del pas a nivell de Renfe a Sant Feliu de Llobregat, entre d'altres.

Cal doncs una resposta planificada, conjunta i coordinada a les necessitats del transport al Baix Llobregat i dotar-se d'un instrument amb capacitat d'aglutinar les veus del territori. El Fòrum de la Mobilitat pot ser una eina per intervenir i fer front al repte d'una mobilitat sostenible i adequada a les necessitats reals.

3.- ELS DRETS DE LES PERSONES

No ens han de fer por les diferències culturals, ens han de fer por les desigualtats socials. Per construir una societat justa i socialment cohesionada cal avançar en un model de benestar que garanteixi els drets socials i en el qual les persones puguin desenvolupar els seus projectes vitals.

Dret al treball digne

Des dels valors de la proximitat i del treball digne, la comarca ha d'apostar per un mercat de treball de qualitat, que alhora faciliti la incorporació de les persones aturades i que asseguri la igualtat d'oportunitats als treballadors i a les treballadores, enfortint les seves capacitats. També vincular-ho a un sistema educatiu i de formació i qualificació professional que permeti satisfer les demandes personals, millori les competències professionals i doni resposta als perfils que precisa el teixit productiu.

Lluitar decididament contra la precarietat del mercat laboral, la salarial i la pobresa laboral. Cal un millor repartiment del treball per avançar en la reducció de la jornada, cosa que pot revertir en augmentar els llocs de treball i en una major conciliació entre vida laboral i personal.

La crisi ha frenat també els avenços en el camí cap a la igualtat entre homes i dones. La diferència salarial (del 25%), la desigualtat en l'accés al món laboral, la precarització del treball femení, són encara problemes sense resoldre i que s'han vist aguditzats per la crisi. Com també s'han vist agreujades les possibilitats de les persones joves en l'accés al món laboral i en la seva capacitat per desenvolupar projectes de vida autònoms.

Al Baix Llobregat, la classe treballadora ha estat protagonista de molts processos transformadors. Destacar la importància del moviment obrer en la història de la comarca i la seva realitat i la presència avui en dia en la lluita per millorar les condicions de vida i de treball. També el paper dels sindicats de classe i altres agents socials com a impulsors d'acció sociopolítica mitjançant la concertació social i la seva implicació en el desenvolupament econòmic comarcal.

La precarització i segmentació del mercat de treball i les noves formes de producció estan determinant la manera d'entendre el factor treball i les relacions laborals en el segle XXI. Convé defensar uns salaris dignes i un desenvolupament econòmic focalitzat en la creació de més i millor ocupació com a recepta eficaç per resoldre la xacra social i econòmica de l'atur i la desigualtat, que afecta àmplies capes de població.

Les administracions locals, tot i no tenir competències en matèria laboral, han tingut un paper rellevant en matèria d'ocupació. Però cal millorar la coordinació dels Serveis Locals d'Ocupació a través d'una carta de serveis territorials d'ocupació. Posar en marxa dispositius comarcals d'atenció individualitzada a persones aturades de llarga durada i a persones joves.

Implementar les mesures de l'Acord de Concertació Territorial i reforçar els espais de diàleg social i de concertació per desenvolupar projectes estratègics en el territori. Comprometre els agents socials i econòmics en la formació contínua. Elaborar un mapa de recursos formatius, especialment no reglats.

Afavorir els nous filons d'ocupació a partir dels reptes de futur, com la transició energètica, l'economia verda, la rehabilitació d'edificis, les tecnologies elèctriques, l'economia social i de proximitat... Incrementar la inversió en R+D+I. Territorialitzar els talents i actius de la comarca establint aliances per crear i fixar ocupació als municipis.

Dret a una educació inclusiva, equitativa i d'excel·lència

Dotar dels recursos necessaris l'educació per poder construir una societat crítica i cohesionada. L'escola és garantia d'equitat i d'igualtat d'oportunitats. Cal defensar un sistema educatiu públic, amb equitat en l'accés, de qualitat i on es promogui la immersió lingüística, que socialitzi en la diversitat i asseguri la igualtat d'oportunitats i la participació de la comunitat educativa.

Cal afavorir experiències d'Aprenentatge i Servei per aconseguir aquesta educació generadora de cohesió social, amb un augment de la cobertura de les beques menjador tant a l'educació primària com a la secundària, així com beques que assegurin l'accés als esports i al lleure de la infància i la joventut.

Implantar en el territori projectes integrats d'educació, formal i no formal, o veritables comunitats d'aprenentatge, que impliquin i amortitzin tota la diversitat de recursos i d'espais que transmeten coneixement: museus, arxius, biblioteques, centres esportius, esplais, centres culturals, centres d'estudis, teatres... Tots ells des de les seves peculiaritats poden ajudar les escoles en la seva tasca educativa i contribuir a la innovació metodològica, afavorint la interrelació i coordinació entre l'oferta cultural, social, comunitària i escolar.

Connectar els centres educatius amb els centres tecnològics i científics. Potenciar els programes per incentivar l'accés de les noies als estudis tècnics i científics i afavorir l'atracció dels nois vers els estudis d'humanitats, d'educació i de cura. I afavorir també l'educació en valors a través de l'esport.

Actualment és en les hores no lectives dels infants on més es manifesta la desigualtat. Fomentar Plans Educatius d'Entorn comptant amb la coordinació entre els diversos agents educatius presents al territori (centres educatius, famílies, associacions d'educació en el lleure, centres esportius, institucions culturals,...) liderats pels ajuntaments per contribuir a superar mancances i plantejar conjuntament reptes de futur que afavoreixin l'equitat social i la facin compatible amb l'excel·lència educativa.

Apostar decididament per la Formació Professional i incrementar l'oferta i els programes de suport, per tal que aquesta tingui major dignificació i qualificació. Coordinar i planificar aquesta oferta formativa professional amb les necessitats del mercat laboral del territori amb criteris d'inclusió social i d'equitat i que sigui útil per capacitar la gent jove, les persones aturades i les persones treballadores al llarg de la seva vida laboral, per donar resposta als perfils que demanda un mercat de treball en continua transformació.

Dret universal a la salut

Entendre la salut com una manera de viure autònoma, solidària i joiosa; com un dret universal que ha de ser atès amb suficients serveis públics. Per fer efectiu el dret a la salut cal dotar-la de recursos.

La salut de les persones és la salut de la comunitat, i a l'inrevés, la comunitat saludable és la que té cura de la salut de les persones. Les persones fràgils poden assolir l'empoderament de les seves trajectòries vitals si tenen xarxes socials i recursos.

Cal també que els municipis liderin les polítiques públiques de salut, que han de ser transversals i integradores i s'han d'entendre com un instrument per millorar la vida i per fer de les ciutats uns hàbitats saludables.

Tot i que la comarca disposa d'una important xarxa de recursos sanitaris, la crisi ha suposat la retallada d'alguns serveis importants. Cal revertir aquestes retallades i ampliar i consolidar serveis. Enfortir l'atenció primària actuant decididament en la prevenció i revertir les mancances de la xarxa hospitalària.

La disponibilitat d'un sistema de salut eficaç és una de les claus del benestar de les persones i de la cohesió social de barris, pobles i ciutats.

Impulsar un Pla comarcal de salut que contempli la relació entre l'administració, el teixit associatiu i el tercer sector i que incorpori una cartera de serveis de benestar col·laborativa-público-comunitària, així com recolzar els programes d'atenció als col·lectius amb necessitats especials.

Constituir una Taula de salut mental comunitària d'àmbit comarcal.

Drets socials per viure i convidaure

La comarca està en lluita pels drets socials i de ciutadania amb mobilitzacions i propostes, amb eines reals d'aliança com el Fòrum Social del Baix Llobregat que denuncia, les polítiques d'ajust generadores d'un greu deteriorament dels serveis públics bàsics i exigeix el manteniment i la millora de l'estat del benestar com a garant de la igualtat d'oportunitats, la cohesió social, la vertebració de tota la societat i el progrés individual i col·lectiu.

L'estat del benestar es fonamenta en l'existència de serveis públics de qualitat, universals i accessibles per atendre amb eficàcia les necessitats de la ciutadania sobre la base del principi d'igualtat d'oportunitats. Cal inversió pública per fer efectius els drets socials i garantir el sistema local de benestar i el dret de les persones al seu accés.

L'impacte de la crisi està provocant un augment de les desigualtats i de les dificultats als col·lectius més fràgils. La crisi ha generat l'aparició de nous vectors d'exclusió social associats a l'atur estructural i a la pobresa. És una problemàtica que impacta directament en la cohesió social de la comarca i obliga a desenvolupar estratègies integrades entre els serveis d'ocupació i els serveis socials, entre totes les administracions i les entitats del tercer sector. La cohesió social demana la implicació de tota la societat. La cohesió social reverteix en talent i en valors.

Establir polítiques imaginatives per aprofitar el talent de la gent jove, ja que no ens podem permetre tenir generacions perdudes, i també seguir comptant amb el saber i l'experiència de les persones grans i amb les experiències de treball solidari i de cura arreu del territori. Aprofitar el talent i el capital humà de la comarca i les diversitats com un actiu.

Garantir l'accés a la formació, a l'esport, a la cultura, al lleure. Incorporar a les agendes polítiques la necessitat d'una especial atenció als col·lectius vulnerables: famílies monomarentals o monoparentals, gent gran, infància i jovent, per tal que les persones puguin desenvolupar els seus projectes vitals.

Aplicar mesures efectives per eradicar la pobresa i afrontar reptes com la diversitat social, cultural, funcional, la dependència, l'envelliment de la població, els desnonaments, la pobresa energètica i per eliminar la violència masclista vers les dones. Incrementar i millorar els serveis públics d'interès general, perquè són la garantia dels drets socials, i establir estratègies de col·laboració públic-social-comunitàries.

Posar en marxa Plans Locals Integrals d'Inclusió Social; polítiques d'ocupació, educació-formació, salut i habitatge. És imprescindible impulsar accions de coordinació d'àmbit comarcal, combinar mesures estructurals i d'emergència i compartir bones pràctiques: tarifació social, bonus social...

Impulsar un acord social comarcal contra les desigualtats que inclogui, entre d'altres, un estudi per a la implantació d'una renda garantida, per tal que la vinculació de desenvolupament econòmic amb cohesió social i l'estat del sistema local de benestar continuï sent una senya d'identitat del Baix Llobregat en termes de progrés i modernitat.

Drets de ciutadania

Propiciar un model de convivència respectuós amb les diferències i amb les minories, corresponsable en la presa de decisió i en equilibri amb l'exercici dels drets i deures. Promoure les condicions necessàries per corregir les desigualtats i mantenir com a objectiu la igualtat de drets i oportunitats, el desenvolupament de les capacitats personals i la justícia social. Les persones i les seves relacions són claus en la gestió d'un model territorial, com també és clau governar la complexitat no des de la seva simplificació, sinó des de la seva acceptació. Escoltar, incorporar els múltiples actors socials i econòmics i transformar el funcionament de les institucions de jeràrquiques a xarxa, és un altre dels grans reptes.

El Baix Llobregat ha estat històricament un territori d'acollida, permeable a les diferents onades migratòries. És una societat experimentada en la pluralitat i la diversitat. Cal destacar el paper clau que han tingut els ajuntaments en l'articulació de polítiques orientades a reduir les desigualtats i el de la societat, que a través d'entitats i associacions diverses, articula socialment els barris.

Insistir en la necessitat de posar recursos per al desenvolupament d'un estat del benestar per a tothom com a única garantia de l'exercici dels drets, la reducció de les desigualtats i la cohesió social. Implantar polítiques orientades a les persones nouvingudes. No ens han de fer por les diferències culturals, ens han de fer por les desigualtats socials. Establir també mecanismes que garanteixin l'acollida i el dret d'asil és una responsabilitat moral i política d'una societat democràtica.

Dissenyar estratègies compartides per fer efectiu l'accés a l'habitatge al conjunt del territori. Cal anar més enllà i fer realitat un canvi de model que efectivament garanteixi l'accés a l'habitatge com a un dret, distingint entre el dret a l'habitatge i l'emergència social. Són dos conceptes diferents, tot i que estretament lligats. Aplicar mesures contundents que evitin deixar les famílies sense subministrament ni sostre. Cal un nou model d'habitatge i una nova concepció del lloguer i sobretot del lloguer social com a lloguer just.

Contemplar mesures de rehabilitació d'edificis en clau energètica i ambiental que evitin la segregació urbana. Establir nous paràmetres de coordinació i de corresponsabilitat que minimitzin les desigualtats als pobles i ciutats i generin teixits urbans compactes i complexos.

El model d'organització social del futur es basa en el control democràtic dels poders públics i en la transparència de la gestió política i administrativa. Les poblacions del Baix Llobregat tenen característiques comunes de vida urbana i conformen un espai de primera i segona corona a l'entorn de Barcelona, un conglomerat urbà de més de vuit-cents mil habitants que tenen comportaments urbans similars

L'àmbit urbà ha de ser el marc de la nova governança que garanteixi la llibertat i la seguretat individual, que permeti el dret a intervenir en les decisions col·lectives i que asseguri el dret a

organitzar-se i a participar a la vida pública, garantint el dret a la diferència i a la pròpia identitat.

Actualment la població urbana és per primer cop majoritària i viu a ciutats en expansió. Les ciutats han d'assolir quatre reptes fonamentals: la funcionalitat, la sostenibilitat, l'equitat i el govern. Una comarca policèntrica, rica en experiències innovadores (de concertació, de diàleg, de solidaritat...), que actua com a "ciutat de ciutats, viles i pobles" ha d'incorporar aquesta nova agenda.

Caldrà afavorir la connectivitat entre les ciutats i les comunitats, establint xarxes de cooperació, complicitat i confiança per fer de la comarca un territori socialment just i econòmicament sostenible i una societat plenament del segle XXI.

Memòria democràtica i pau

Recuperar la memòria democràtica, que és un camí per conèixer la genealogia dels valors democràtics, però, sobretot, és un antídoto contra la guerra i a favor de la pau, que educa en el diàleg com únic camí per a la solució dels conflictes.

Promoure també la recerca i la recuperació dels diferents moviments i lluites (de defensa de la terra, de les llibertats democràtiques, moviment obrer, feministes, moviments per la pau.....) que han contribuït a la configuració de l'imaginari col·lectiu.

Constituir una xarxa de memòria democràtica per reconèixer el valor de les lluites per la llibertat i la democràcia, que treballi per retornar la dignitat a les víctimes de la repressió durant el període comprès entre la Guerra Civil i la fi de la dictadura franquista, amb participació institucional i de les entitats que a la comarca estan treballant i impulsant activitats i accions de recuperació memorialista.

4.- ECONOMIA AL SERVEI DE LES PERSONES

Recuperar la iniciativa industrial i apostar per una economia social, solidària i de proximitat. Un model econòmic amb un ecosistema territorial portador del valor de la innovació i facilitador d'oportunitats; on la cultura, la recerca i el coneixement siguin motors de transformació.

Agricultura

Cal entendre que l'agricultura és una activitat econòmica imprescindible per a la vida humana i que el sòl reservat per a aquesta activitat és, per tant, productiu. El Baix Llobregat és un territori divers, on es practica l'agricultura de regadiu i la de secà.

El Parc Agrari és una eina poderosa per garantir, innovar i expandir l'activitat agrícola. Cal una major protecció jurídica que eviti definitivament les apetències de l'especulació immobiliària sobre el sòl agrícola. Dotant-lo de més eines i de capacitat per controlar la disciplina urbanística.

La recerca en la millora de les espècies i en la producció i la innovació científica i tecnològica s'apunten com a noves possibilitats i com a formes d'obrir-se a noves oportunitats. L'existència de l'Escola Superior d'Agricultura a la comarca és una eina molt valuosa per potenciar els coneus, la comercialització i la innovació.

Cal impulsar decididament les estratègies per recuperar sòls, per activar bancs de terra i per introduir mesures agroambientals que enforteixin l'activitat del Parc Agrari. Valorar la seva capacitat com a productor alimentari i, per tant, com a garantia de la sobirania alimentària. Promocionar els productes agrícoles de km 0 i la producció ecològica, com a garantia de qualitat ambiental i de salut comunitària.

Garantir l'activitat agrària i les terres de cultiu a la comarca com a factor estratègic. Impulsar un model de producció, distribució i consum d'aliments estacionals i de proximitat. Reconèixer el paper que juga la pagesia, que sustenta el sector primari, i posar mesures que facilitin el relleu generacional en l'agricultura com un sector de creació d'ocupació i d'arrelament al territori de les persones més joves.

Afavorir la distribució sostenible. Enfortir les iniciatives en matèria de comercialització directa dels productes com ara els mercats de pagès o alternatives d'elaboració dels productes agrícoles, ja sigui a través de la indústria agroalimentària, vinícola i oleícola.

El Parc Agrari, per la seva importància estratègica i territorial, ha de promoure en la seva gestió formes de participació ciutadana i la corresponsabilitat. En aquest sentit cal recuperar i dinamitzar el Consell Agrari del Baix Llobregat que es va crear l'any 2000 com un òrgan de participació en el qual s'integraven els sectors socials, professionals, econòmics i entitats privades i públiques del sector agrari, que perseguien finalitats d'interès general concurrents amb les pròpies del Consorci del Parc Agrari.

Però a la comarca hi ha agricultura fora de l'àmbit del Parc que també s'ha de contemplar com a activitat econòmica. Aquesta altra agricultura es podria incorporar jurídicament al Parc Agrari tot i la discontinuïtat espacial. Cultius de secà consolidats com el de la cirera o la vinya i que donen marca al Baix Llobregat, o la iniciativa sorgida a la zona nord de crear el Parc Rural del

Montserrat –que pel seu interès, mereix ser estudiada– poden contribuir a l'economia, a la gastronomia, la cultura, el turisme i a la identitat de la comarca. A més, tal com va fer palès el workshop internacional amb les seves propostes, l'agricultura té la capacitat d'actuar com a mitgador del canvi climàtic i és, per tant, un factor ambiental de primer ordre.

En aquest sentit cal també fer recerca i propostes per avançar en la convivència i l'equilibri de l'agricultura amb els ecosistemes naturals.

Prestar atenció a l'activitat ramadera, que té un pes específic a la comarca, a la pesca i l'explotació forestal (silvicultura, apicultura...), que donen dinamisme econòmic al sector primari i promouen una gestió sostenible i profitosa dels ecosistemes.

Indústria, serveis, comerç i turisme

El Baix Llobregat és una comarca de llarga tradició industrial, tot i que com a conseqüència de les crisis econòmiques, els ajustos empresarials, les reestructuracions sectorials i deslocalitzacions va veure aprimar-se molt aquest sector. Però seguim essent una comarca industrial i aquesta activitat no s'hauria de posar en risc; comptem amb importants empreses tractores i amb clústers estratègics (automoció, logística, química farmacèutica, salut...).

La indústria, pel seu pes a la comarca, i les activitats econòmiques vinculades al sector industrial, juntament amb els centres de coneixement i les infraestructures de país (aeroport, port...), són una bona base per dissenyar una estratègia de desenvolupament econòmic i social sostenible per al Baix Llobregat, amb més equitat, treball digne i cohesió social.

Comptem amb una important xarxa de PIMES amb activitats molt diversificades. Cal facilitar l'estructuració de clústers sectorials per millorar la cooperació entre les petites i mitjanes empreses i potenciar les seves capacitats competitives.

Involucrar les empreses per convertir les idees en projectes concrets, per passar del pensament a l'acció. Fer atractiva la indústria com a generadora d'ocupació de qualitat. Dinamitzar la inversió, no només de capital sinó de coneixement. Cal un model econòmic amb un ecosistema territorial portador del valor de la innovació i facilitador d'oportunitats; on la cultura, la recerca i el coneixement siguin motors de transformació.

Impulsar el pacte per la indústria al Baix Llobregat, consolidant-la com a sector estratègic. Generar un ecosistema d'innovació que atregui i consolidi activitat econòmica de valor afegit en el territori. Promoure entre el teixit productiu de la comarca l'R+D+I en col·laboració amb els centres de coneixement, els tecnològics i els de formació.

Cal un major coneixement del paper dels diferents sectors de serveis a la comarca com a generadors de riquesa, d'innovació, de formació de persones i d'ocupació de qualitat. Conèixer els punts forts i dissenyar estratègies de futur tenint present de mantenir l'equilibri entre el medi i els diferents sectors d'activitat.

En l'àmbit del serveis a les persones, cal posar en valor el treball cada vegada mes important d'empreses, cooperatives i associacions del tercer sector, un treball que s'entén com a garantia de drets. És un sector molt valuós, que treballa per a la inclusió i la cohesió social, promou l'autonomia personal i l'empoderament.

En els serveis a les empreses, cal facilitar la incorporació de coneixement i la innovació als processos de producció i enfortir les relacions universitats-centres tecnològics-empreses com un factor estratègic per a la creativitat, la innovació i la competitivitat empresarial i per a la generació d'ocupació de qualitat; cal establir un marc de col·laboració entre les empreses, el territori i les universitats.

Pel que fa al comerç, cal diferenciar les grans superfícies del mitjà i petit comerç, que dinamitza i cohesiona els nuclis urbans i afavoreix estructures de consum de proximitat. Alhora, cal promoure una societat exigent i compromesa ambientalment per afavorir un consum responsable que tingui en compte les formes de producció i distribució.

El Turisme s'ha consolidat com a sector estratègic i és un dels pilars de l'economia comarcal (9,3% del PIB). El Baix Llobregat és la primera comarca de Catalunya en nombre d'empreses turístiques. Els reptes són el turisme de coneixement, el turisme gastronòmic i el valor del riu com a nexa i comunicació entre municipis.

El sector serveis necessita el suport de les administracions públiques, dels agents socials i econòmics, i del conjunt de la societat. Cal posar els avenços al servei de les persones i obrir un debat sobre els horaris comercials i de treball, cal una reordenació i racionalització tenint present la conciliació de la vida laboral i la personal.

Els serveis públics també són sectors productius dinàmics i generadors d'ocupació, uns sectors estratègics de l'economia i d'alt valor afegit que concentren coneixement, generen igualtat i cohesionen la societat.

Economia social i de proximitat

De manera compatible amb l'activitat econòmica convencional, una estratègia de desenvolupament econòmic per la comarca ha d'afavorir nous formats i noves maneres de treballar, produir i consumir.

El repartiment de les rendes generades d'ençà de la crisi ha perjudicat fortament les rendes del treball, que són les més importants de la nostra comarca. En el model productiu actual l'automatització dels processos també ha expulsat una part important de la ma d'obra (factor treball) del sistema productiu. S'han destruït molts llocs de treball i actualment encara no es creen els suficients per assumir la destrucció produïda.

És necessari canviar les polítiques de treball i avançar cap a un repartiment més just i redistributiu de les rendes i cap a una fiscalitat equitativa. Facilitar el sorgiment i la consolidació d'un nou model econòmic que permeti generar ocupació digna a través de l'economia social i solidària, de l'economia verda i col·laborativa, on el desenvolupament de la transició vers les fonts energètiques 100% renovables pot ser un element clau. Promoure i fomentar la cultura d'empresa cooperativa, recolzant i consolidant l'activitat que existeix als municipis.

També l'economia de proximitat: silvicultura, agricultura de km 0, l'economia urbana, comerç, serveis i turisme, d'un gran potencial al Baix Llobregat, amb un destacat paper de les microempreses i l'emprenedoria. S'han de cercar programes estables de col·laboració entre centres científics i tecnològics i l'economia de proximitat, petita i mitjana empresa.

Apostar pel suport a les empreses de l'economia social que a més del valor econòmic aporten el valor afegit de centrar-se en les persones i l'entorn. Establir vincles entre aquestes empreses, la indústria tradicional i el tercer sector. Fer una aposta decidida des de les administracions públiques, fent canvis en els plecs d'adjudicacions i promovent les clàusules socials en els contractes de l'administració local.

Incrementar la col·laboració público-comunitària per a la consolidació de l'economia del bé comú i facilitar l'estructuració de les Xarxes d'Economia Social.

Promoure el desenvolupament de la Xarxa d'Innovació Social que connecta i aglutina iniciatives i actuacions de les administracions, d'entitats i empreses en favor de l'economia social.

Aquests nous models tenen un gran potencial, són un motor de canvi del sistema i poden esdevenir un senyal d'identitat de la comarca.

Producció cultural

El comportament humà és transmet a través de la cultura i aquesta ens ajuda a construir la identitat col·lectiva, ja que inclou tot allò que hem estat, el que som i el que volem ser. La comarca és rica en entitats, activitats i equipaments culturals. Un entramat que contribueix sens dubte a la cohesió social i la dinamització econòmica del territori.

Però el finançament de la cultura sol estar en el darrer lloc de les prioritats i manté aquesta activitat permanentment en la precarietat. Cal reclamar una llei de mecenatge que doti la cultura i l'activitat cultural dels recursos necessaris per al seu desenvolupament i la posi al centre de la convivència col·lectiva.

Malgrat tot, l'activitat cultural del Baix Llobregat té un pes important. Quantitativament es dona una programació àmplia i variada que omple diàriament les agendes de pobles i ciutats. Qualitativament es tracta d'un espai en el qual conflueixen diverses cultures i totes elles troben un punt en el qual significar-se a través de la programació d'activitats obertes a tothom. Les programacions culturals locals són la millor base per a la construcció d'un escenari comarcal de la cultura, amb objectius coherents i compartits.

Cal superar la separació existent entre l'entramat cultural i el món educatiu i adoptar una perspectiva molt més integral a l'hora de plantejar la dimensió artística dins de l'educació formal i no formal.

Donar suport a l'activisme cultural, que aporta una mirada crítica, trencant les barreres preestablertes, que tingui capacitat d'innovar i de reinventar-se i construir-se amb les noves aportacions, tot conservant la tradició. La cultura és formadora i transformadora. Cal fomentar la creació, la investigació i la innovació relacionant la cultura amb altres àmbits del pensament, com la ciència i les tecnologies; afavorir la transversalitat de la cultura i promoure espais multidisciplinaris i de nous llenguatges artístics.

Després de gairebé 40 anys de democràcia local, és necessari reflexionar i repensar les polítiques de cultura local. Cal prestar especial atenció a la diversitat i introduir la variable de gènere en les nostres polítiques culturals, vetllant per la igualtat en l'accés a la creació, la gestió, la programació i el consum cultural. El Congrés de les Dones del Baix Llobregat, pioner a tot Catalunya, pot esdevenir una plataforma per reflexionar sobre la cultura i la mirada de les dones.

Un Pacte per la Cultura a la comarca per tal que en matèria cultural esdevingui un marc de referència per un desenvolupament coordinat basat en la integració, la cooperació i en la suma d'esforços; promoure un catàleg d'activitats que permeti l'accés a la informació cultural des de qualsevol municipi; una agenda de fires i festes singulars que ens projecti arreu; un observatori cultural que posi en valor la important activitat cultural de la comarca; contemplar també la gestió cívica d'equipaments des d'una perspectiva pública; potenciar polítiques públiques de caràcter comarcal per estimular la producció artística; fomentar les arts, creant una beca de caràcter comarcal amb finançament mancomunat; promoure centres de creació i divulgar l'obra d'artistes i de creadors i creadores de la comarca.

Recerca i coneixement

La presència d'universitats, de centres tecnològics i científics, de centres d'educació innovadors, d'arxius i de centres d'estudis ens porten a afirmar que la comarca és un territori de recerca i producció de coneixement i que cal enfortir les relacions i les sinèrgies entre elles i d'elles cap a la societat.

El pilar que vertebra la societat del coneixement es basa en un pensament sostenible, global, integrador i de vegades utòpic. Aquest pensament utòpic ha de tenir com a objectiu el progrés; ha de transmetre idees i valors, introduir canvis en el comportament social i afrontar les dificultats de gestionar i transformar les informacions i les dades en reflexió i saviesa.

El bucle recerca/innovació/coneixement/divulgació és actiu a la comarca i és útil en la generació d'ocupació i en la creació d'indústries culturals innovadores. Els arxius, els centres d'estudis, els grups de recerca... promouen la recerca i la transformació de la informació en coneixement i la divulguen. Cal garantir el cicle integral del coneixement: que la recerca sigui útil i que arribi a tota la societat.

El coneixement es pot construir de manera col·laborativa i és un factor de cohesió social i d'integració. Cal promoure una major coordinació, treball en xarxa i implementació de mesures de transferència de coneixement. Hi ha la necessitat d'actuar transversalment i vers tots els sectors de la societat en la línia d'una actuació intel·ligent sobre els territoris i de la societat del coneixement. Tenim les condicions i les oportunitats per fer del coneixement un eix estructurador de la comarca.

La tecnologia, la digitalització, les xarxes... han canviat radicalment la comunicació i han enfortit la capacitat divulgativa. Els mitjans de comunicació ajuden a refermar la identitat col·lectiva, la difusió de la cultura i la recerca i juguen un paper cabdal en la interacció entre el nou coneixement i la seva projecció social. Cal comptar també amb els mitjans de comunicació com a conformadors de la construcció social del territori.

Cal facilitar recursos adients que permetin desenvolupar recerques; recuperar la iniciativa en la recerca històrica implantant beques i estructures de suport locals i comarcals per a les persones investigadores; crear un banc de coneixement, que incorpori un cercador d'expertesa cultural i científica i d'experiències d'activitats en el món de la ciència i la tecnologia; afavorir l'accés a la tecnologia i la xarxa com base d'una cultura oberta, una eina indispensable per a l'accés al coneixement; avançar per normalitzar el català en els sectors cultural i audiovisual, del joc i el lleure. Les tecnologies de la informació i de la comunicació han d'esser accessibles i s'han d'evitar fractures tecnològiques.

5.- ELS RECURSOS I ELS REPTES AMBIENTALS

Els recursos i espais naturals són una garantia per a la salut i per al benestar de les persones, i per si mateixos són un potencial econòmic. Un dels grans reptes dels espais naturals de la comarca és el de connectar-los amb l'entorn i entre sí. Un territori com el Baix Llobregat necessita decisió política, recursos econòmics, gestió professional, vinculació ciutadana i participació social.

Aigua, bé comú

La presència d'aigua al Baix Llobregat és especialment important. El riu, amb els seus afluents i rieres, la façana marítima, els aqüífers del Delta i els de la vall, els estanys i aiguamolls o les mines de Collserola, són algunes de les formes que revesteix la presència de l'aigua. Des de molt antic la comarca ha acollit infraestructures per a la gestió d'aquest element imprescindible per a la vida humana: molins, canals de rec, assuts, etc. I encara ara la nostra comarca acull infraestructures estratègiques del cicle de l'aigua: disposa de dessalinitzadora, potabilitzadores, depuradores, basses de recàrrega d'aqüífers, tractaments terciaris, barreres contra la intrusió salina... Això és així perquè a la rica presència de l'aigua cal sumar la posició estratègica que fa del Baix Llobregat un territori clau per a l'abastiment de Barcelona i de la seva àrea metropolitana.

Respecte de l'aigua hi ha dos temes estretament imbricats: la seva gestió i la seva conservació com un patrimoni a preservar que garanteix la biodiversitat i que és un autèntic patrimoni del Baix Llobregat i de l'àrea metropolitana.

El principi que l'aigua és un bé comú, que s'ha d'administrar des dels poders públics, ha de prevaldre sobre els interessos particulars. Garantir la gestió de l'aigua des dels poders públics, amb l'empoderament de la ciutadania; recuperar la relació de la ciutadania amb el riu. Divulgar les bones pràctiques de gestió i, posar en valor l'especificitat d'un territori que conté tots els elements que formen part del cicle de l'aigua.

D'altra banda, gràcies a la Directiva Marc de l'Aigua, el Pla de gestió es configura com l'instrument que ha de permetre la millora de les masses d'aigua de Catalunya. Al Baix Llobregat hi ha 21 masses d'aigua, de les quals 14 en mal estat. Està previst recuperar-ne 10 fins el 2027. Els problemes principals de les masses d'aigua al Baix Llobregat són la manca de cabals de manteniment i els nivells de salinitat de l'aigua dels aqüífers.

Aconseguir una gestió integrada de tots els recursos. Seguir avançant perquè les empreses que contaminen assumeixin els costos de descontaminació i restauració.

Territori i biodiversitat

El Baix Llobregat també és una comarca marítima. Des de la façana litoral i des dels espais naturals del Delta fins a Montserrat, passant per tot el curs del riu, per Collserola, per la muntanyes del Baix i per les platges, la comarca es reconeix en un entorn natural fortament pressionat per la densitat urbana, per la presència humana i per la multitud d'infraestructures i d'activitats de tota mena.

Tot el territori té valor ecològic i requereix que la planificació es faci de manera multidisciplinària; hem de concebre els plans a mig i llarg termini i que aquests permetin compatibilitzar la vida humana, les activitats econòmiques i la biodiversitat.

La consideració del territori com un tot ha de permetre trencar l'aïllament del sòl agrícola, resseguir la connectivitat de la conca fluvial, vincular les muntanyes i els espais naturals, protegir la façana litoral i el sistema de dunes de les platges; avançar en noves fites de gestió comuna que contribueixin a valoritzar la biodiversitat del territori i fer compatible l'ús social i l'accés de les persones als espais naturals amb la seva preservació; i també promoure la comunicació, coordinació i treball en xarxa dels diferents consorcis que actuen en el territori.

Després de dècades treballant per recuperar espais naturals hem d'aconseguir evitar-ne la fragmentació, recuperar-ne la connectivitat dels existents i la seva interrelació amb d'altres comarques, exigint l'elaboració de plans de connectors ecològics que contribueixin a garantir la preservació dels espais naturals (Delta-litoral, Garraf-Ordal, Collserola, Montserrat, rius Llobregat-Anoia) implantant mesures de protecció de la biodiversitat.

La preservació del territori i la biodiversitat s'ha de concebre de manera global, atenent totes les necessitats presents i futures, dotant-nos d'eines eficients de gestió. En zones com la nostra comarca, on la interacció humana és tan potent, no podem deixar cap espai a l'atzar i a mercè dels elements; per això és imprescindible elaborar el Pla estratègic de gestió forestal, ja que quasi el 60% de la comarca és forestal, arbrat o no. Per tant, la gestió forestal s'ha d'incorporar a les agendes econòmiques, socials i polítiques de la comarca.

Patrimoni generador d'oportunitats

El patrimoni cultural (arqueològic, arquitectònic, històric, immaterial) i natural (litoral, riu, delta, muntanyes) de la comarca és d'una gran riquesa i ofereix importants oportunitats. Cal millorar la valoració d'aquest patrimoni com a element que ens ajuda a comprendre la nostra història i ens atorga singularitat.

Els diferents paisatges conformen un ric mosaic sovint desconegut. Incentivar la descoberta d'aquest patrimoni a través d'una oferta que sumi el turisme cultural, l'activitat esportiva, la restauració de km 0, entre d'altres, pot contribuir a dinamitzar econòmicament la comarca a partir de la cultura.

El pas de la societat agrària a la industrial, primer, i a la terciarització, després, pot ara obrir noves vies de desenvolupament basades en la societat del coneixement i en les tecnologies. De fet, es detecten ja canvis en els patrons de consum de la nostra societat i s'estan obrint de forma generalitzada nous focus d'interès, com el patrimoni de l'entorn.

També la posada en xarxa del patrimoni, ara sovint aïllat en l'àmbit local, permetria crear marques identificadores i itineraris, com el de l'aigua, el del romànic, del modernisme, el de l'arquitectura de pedra seca o el del Canal de la Infanta. La posada en marxa d'aquestes propostes faria del patrimoni un element d'articulació del territori. Aquest treball en xarxa podria estar a la base de la creació d'un servei mancomanat a nivell comarcal de guies de patrimoni, amb coordinació entre les institucions públiques i les associacions culturals i d'estudi.

Cal deixar de contemplar el patrimoni com quelcom que reposa en una vitrina per ser gaudit visualment i aprofitar el seu potencial social i econòmic. El patrimoni té grans possibilitats en l'àmbit de l'educació, de l'urbanisme i la planificació o de la cohesió social.

Obrir una via de treball orientada a potenciar els valors dels "paisatges" de la comarca, en la línia proposada des del workshop, amb solucions senzilles i realitzables (lowcost). Cal valorar el paisatge quotidià i entendre que sovint, el paisatge i el patrimoni que tenim requereixen de solucions tècniques adaptades al seu perfil.

Impulsar centres d'interpretació sobre l'agricultura i sobre la indústria, que valoritzin el passat i el present i projectin futur.

Promoure una comissió comarcal de patrimoni per elaborar un Pla Estratègic del Patrimoni del Baix Llobregat. Establir mecanismes de coordinació, cooperació i treball en xarxa entre els municipis i entre aquests i les associacions culturals per facilitar la divulgació.

Reptes ambientals del segle XXI

El principal objectiu és passar d'un model d'economia lineal cap a una economia circular per tal d'evitar l'esgotament dels recursos naturals i alhora convertir els residus en recursos. L'activitat humana ha de ser cooperadora amb la natura, perquè d'això en depèn la nostra existència com a espècie. Els recursos naturals no són infinits.

El canvi climàtic és un símptoma, però cal anar a l'origen del problema, que és l'obtenció d'energia. Cal un canvi de model, deixar els combustibles fòssils i l'energia nuclear i fer el salt vers el 100% de fonts renovables. Les energies netes són suficients i viables però cal apostar-hi, destinar-hi hectàrees de sòl, inversions econòmiques i fer propostes per superar els obstacles que presenten (transport, emmagatzematge...). Hem de preparar-nos i dotar-nos d'una eina eficient de treball creant d'immediat la comissió comarcal per a la Transició energètica, és a dir, el pas progressiu de les energies fòssils a les energies netes, establint mesures a curt, mig i a llarg termini.

A més d'actuar en la causa també cal mitigar els símptomes; per això és necessari elaborar plans de mitigació i d'adaptació al canvi climàtic, aprofitant tots els recursos, com ara la capacitat de l'activitat agrícola i forestal per absorbir anhídrid carbònic i evitar l'escalfament. Hi ha municipis que ja han iniciat la seva activitat.

La contaminació atmosfèrica és un dels problemes que afecten la comarca, el que hi ha en joc són els efectes negatius que té sobre la salut de les persones. Segons la regulació de la Unió Europea, el Baix Llobregat és Zona de Protecció Especial, motiu pel qual s'han d'aplicar mesures correctores perquè s'estan incomplint els valors límit de qualitat de l'aire. La presència excessiva d'òxids de nitrogen i de partícules PM10 s'explica per les emissions produïdes per la densitat de mitjans de transport i d'indústries. Per això és necessari de seguir dotant-nos d'eines de seguiment interdisciplinari (salut pública/ciutadania/empreses) per revertir la greu problemàtica de la contaminació atmosfèrica.

Com ja s'ha dit a l'inici d'aquest apartat, cal passar d'una economia lineal a una economia circular, imitar el cicle de la natura; es tracta d'abandonar la concepció de "residu" per a convertir-lo en "recurs", aprofitar tot el que es genera. Actualment un 20% dels recursos es poden tornar a utilitzar i cada cop hi ha més estratègies per a fer-ho (en la línia de reduir, reutilitzar i reciclar). En definitiva, es tracta de separar el desenvolupament econòmic del creixement de l'ús de recursos i reduir el nombre de residus. Elaborar plans municipals/comarcals de prevenció de generació de residus més enllà de la recollida i del tractament, fomentant iniciatives i experiències d'economia circular.

6.- COROL·LARI

El Baix Llobregat és una comarca que ha sabut afrontar els reptes i les dificultats construint dinàmiques col·laboratives com a motor de transformació social i econòmica, posant en valor un dels seus principals actius intangibles: la capacitat social del compromís.

La comarca viu, respira, es comunica

La planificació és un dels grans reptes del futur; planificació urbana, agrícola, industrial, dels serveis, etc. És imprescindible per no perdre potencialitat. El territori no pot construir-se sense una mobilització col·lectiva i sense aplicació dels recursos territorials.

S'ha d'entendre la comarca com un espai viu, com una estructura orgànica, no com un compendi de peces més o menys ben encaixades (els pobles i ciutats, la mobilitat, la urbanització de baixa intensitat, les noves infraestructures, especialment les energètiques). Per això cal incidir en la planificació territorial i urbanística de manera que sigui interdisciplinària, orientada per les eines d'avaluació ambiental estratègica i que reculli la veu de la comarca.

Prioritzar eines útils per a la millora de la gestió de les infraestructures i dels espais i, facilitadores d'una millor comunicació. Resoldre l'aïllament de zones d'urbanització de baixa intensitat per afavorir la intercomunicació i convertir-les en zones d'intensitat urbana creant models propis.

Cal també abordar la complexitat institucional que opera en el nostre territori amb els diversos nivells de decisió política. La reordenació i simplificació política i administrativa és encara avui una assignatura pendent. Cal reivindicar l'actiu dels ajuntaments, que des del passat recent han contribuït i contribueixen a la transformació de la comarca.

La cooperació, la col·laboració, la confluència, la coordinació, la complementarietat són els conceptes "co" que assenyalen el camí que ha d'emprendre la comarca per adquirir un nou rol en el futur del territori i del país, i que serveixen per definir noves maneres d'entendre l'administració pública i l'interès general.

El Baix Llobregat és una comarca que ha sabut afrontar els reptes i les dificultats construint dinàmiques col·laboratives com a motor de transformació social i econòmica, posant en valor un dels seus principals actius intangibles: la capacitat social del compromís.

Les poblacions del Baix Llobregat han esdevingut espais on s'han produït tota mena d'interaccions humanes, creatives, cooperatives i de treball en xarxa. Són l'indret on conflueixen diferents maneres de viure i de conviure i on la diversitat i la pluralitat estant molt presents.

El que es proposa és passar d'un sistema urbanístic plurinuclear a una xarxa de ciutats amb centralitat; una estructura compartida, cohesionada i ben connectada, amb una lògica comuna que permeti la relació amb altres territoris, considerant el medi i la protecció dels espais i que es desenvolupi tenint en compte la ciutadania.

Posant en l'agenda dels propers anys la transició energètica vers el 100% de fonts renovables, la consideració del residu com a recurs i la protecció del medi ambient, que són i seran eixos

bàsics per a la planificació del territori, dels espais urbans i de les ciutats, així com per a l'activitat econòmica, de la logística i de la mobilitat.

Una estructura de pobles i ciutats enxarxades que poden actuar de manera col·laborativa, contribuint així a refermar les oportunitats del territori i fent que interactuïn totes les potencialitats de la comarca: manera de viure, de produir, de desplaçar-nos i d'aprofitament de la biodiversitat.

Però de la mateixa manera que cal fer xarxa dintre del Baix Llobregat, aquest territori ha d'estar alhora ben enxarxat amb el seu entorn i amb els altres territoris que conformen l'àrea metropolitana de Barcelona i que, ben segur, comparteixen amb el Baix Llobregat conflictes i oportunitats: el Besòs, que com el Baix Llobregat, actua de límit de Barcelona i està estructurat per un riu, o altres comarques de l'entorn que s'estan definint també amb una dimensió cívica a través d'agents socials diversos. És un repte crear un diàleg amb aquests altres territoris.

La funció estructuradora de la societat

La construcció social del Baix Llobregat es produí mercès a la coordinació a escala múltiple d'actors públics i privats al voltant d'una idea i d'un projecte territorial en el qual el treball i el capital van jugar un paper cabdal. La comarca del Baix Llobregat disposa d'un ric teixit associatiu, una xarxa d'organitzacions socials d'abast comarcal, molt activa amb una gran capacitat de mobilització i de treball conjunt.

La gran majoria de les entitats basen el seu treball associatiu en el voluntariat. El compromís d'un conjunt de persones que dediquen una part del seu temps lliure al servei dels altres o de la comunitat i que facilita el desenvolupament d'accions i o d'activitats arreu del territori i que cohesionen i omplen de dinamisme els pobles viles i ciutats. Les relacions de les entitats amb les administracions generalment són fluides i majoritàriament necessiten del suport institucional pel seu funcionament.

Segons les dades del *Llibre Blanc de la cultura* recollides al seu torn a la Guia d'entitats de la Generalitat, al gener del 2015 hi havia 4.909 associacions al Baix Llobregat (culturals, socials, econòmiques, solidàries, ambientals, de dones, de jovent, recreatives, etc.). Això dona una mitjana de 160 associacions per municipi i aquesta xifra permet copsar la forta implantació del món associatiu al territori.

Es manifesta també al *Llibre Blanc de la cultura* que l'associacionisme és una part fonamental de l'activisme i del desenvolupament social i econòmic dels municipis. Sovint, però, una programació amb activitats de petit format provoca que el volum d'activitats que generen quedi fora de les estadístiques però és indubtable que contribueixen a crear i enfortir xarxes de suport, representen la pluralitat i diversitat social i, a més de cohesionar, exerceixen un paper socialitzador facilitant la permeabilització de la cultura entre diferents segments i vectors de població i contribueixen a aconseguir la funció estructuradora de la societat comarcal.

El teixit i l'activisme social del Baix Llobregat han estat històricament, i encara són, un referent arreu. Associacions, entitats i organitzacions compromeses en la defensa de la terra, i de les condicions de treball i de vida als barris, pobles i ciutats, amb un ferm compromís amb el territori i amb la seva gent: associacions veïnals, de lleure, entitats culturals, solidàries, ecologistes, educatives, de consum...

És una societat amb forta tradició organitzativa, amb uns moviments socials estructuradors: organitzacions socials i econòmiques, diverses federacions, entitats comarcals...i amb una important capacitat per crear espais d'interlocució amb les administracions i d'altres agents

territorials, promovent el diàleg, la participació i la reivindicació: consells de participació, pactes, fòrums, etc.

Una activitat social estructuradora que es reforça amb la capacitat de concertar i consensuar estratègies d'actuació conjunta mitjançant xarxes col·laboratives i plataformes cíviques que mostren un alt grau de participació i d'implicació ciutadana en els afers col·lectius.

El Centre d'Estudis Comarcal: coneixement i diàleg al Baix Llobregat

Els centres d'estudis tenen les seves arrels al segle XVIII, però arrenquen plenament amb la Renaixença. Són un tret característic de la cultura catalana. La seva contribució a l'estructuració territorial i social i al coneixement es fa palesa en el fet de que en alguns casos han nascut a l'empara des de les mateixes administracions locals o supralocals (Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell, Institut Menorquí d'Estudis...).

Els Centres d'Estudis asseguren la continuïtat i la transmissió del coneixement i confronten la societat de la competència amb la societat de la col·laboració. Cada cop tenen més fiabilitat quant al coneixement que produeixen en termes de qualitat i d'interacció.

Es relacionen amb altres centres i grups d'estudis i amb les institucions, i treballen en col·laboració amb universitats, arxius i centres de recerca. Conflueixen moltes persones de perfils diferents amb un objectiu comú. Tenen a les mans tota la cadena de producció de coneixement: la recerca, la transformació de la informació en coneixement, i la divulgació. Aquesta és una singularitat que els fa únics. S'han transformat al llarg del temps i segueixen comptant amb moltes persones voluntàries, però el seu perfil ha anat canviant amb major formació i les seves inquietuds són més transversals. Les relacions s'estableixen en funció dels projectes.

El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (CECBL) respon a aquesta tradició: és una associació sense ànim de lucre, creada fa més quaranta anys, que continua actuant per generar coneixement i per vindicar el patrimoni i la dimensió cívica de la comarca.

El CECBL ha esdevingut un referent cultural i cívic al territori i s'ha configurat com una entitat de suport tant per a d'altres entitats com per a les administracions, els particulars o les empreses. És un nexa que facilita l'accés a la informació i al coneixement sobre el Baix Llobregat, una plataforma o espai de trobada, i és també un pont de comunicació entre entitats, col·lectius i administracions.

L'any 2014 el CECBL va celebrar el 40è aniversari. En el marc d'aquesta commemoració es van realitzar el Llibre Blanc de la Cultura del Baix Llobregat, els debats sobre la Llei de governs locals de Catalunya i un seguit d'actes que van propiciar una mirada retrospectiva en el temps. Va sorgir així la necessitat de posar en comú algunes reflexions sobre l'esdevenir de la comarca i el seu encaix en l'entorn metropolità.

Impulsar **El Baix Llobregat a Debat** ha estat un projecte en sintonia amb l'esperit de recerca i de col·laboració del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat; i també, fer-ho amb els altres agents de la comarca. La realització del congrés ha posat de manifest aquestes capacitats també en la configuració del treball en xarxa i en l'abordatge de la complexitat des d'una metodologia complexa i amb l'esperit d'emprendre un camí de descoberta i de suma.

S'ha reflexionat, s'ha generat debat i s'han realitzat propostes en aquelles temàtiques que han estat considerades clau pel territori. Ha estat un diàleg obert en qual s'han escoltat les veus de les persones expertes, de les que tenen responsabilitats polítiques i de gestió i de la ciutadania,

representada per entitats i per persones a títol individual. Destaca també el debat entre càrrecs electes locals i supralocals de la comarca a través del Fòrum municipalista. Hem connectat i interconnectat persones, col·lectius, especialistes, institucions, organitzacions i ciutadania.

Comptem ara amb un material de gran interès en forma de ponències, presentacions, conferències, comunicacions, resultats del workshop, etc. El CECBL continuarà posant sobre la taula les eines per fomentar la reflexió, el debat i els acords comarcals i amb l'entorn territorial immediat, per contribuir a promoure un model modern i eficient d'organització territorial de Catalunya, que faciliti l'assumpció dels objectius i les il·lusions que s'han anat desgranant al llarg d'aquest apassionant procés congressual **El Baix Llobregat a Debat**.

Compromís col·lectiu pel Baix Llobregat

El resultat del ric debat que s'ha realitzat en el transcurs dels anys 2015 i 2016 no pot recollir-se amb totes les matisacions i concrecions que estaran presents a les actes del congrés, que de manera més exhaustiva seran publicades properament. D'altra banda, en sintonia amb el tarannà de diàleg que ha caracteritzat el congrés, aquesta síntesi ha rebut les aportacions del comitè organitzador i del comitè científic del congrés i de les persones participants, configurant una redacció final que intenta incloure una mirada global i interdisciplinària dels diversos debats.

Amb El Baix Llobregat a Debat hem volgut mirar-nos per reconèixer qui som, hem volgut que ens mirin per saber com ens veuen i hem enlairat la mirada per prendre referents externs i per compartir pràctiques i experiències d'innovació sociològica que poden ser útils a la comarca i a d'altres indrets del nostre entorn.

Concloure després d'un llarg i complex procés destacant només algunes línies estratègiques semblava una simplificació excessiva i s'ha optat per exposar un llistat de temàtiques encavalcades i que posen en interacció els diferents àmbits del congrés. Un seguit de punts forts, de nòduls, que sumats estructuraven una xarxa, una proposta horitzontal.

Aquest document recull una proposta tributària dels objectius que impulsaren el congrés i que expressàvem a la documentació inicial: contribuir a generar estratègies consensuades a mig i llarg termini, establir espais de coordinació i elaborar propostes col·lectives referenciades en el marc europeu en matèria d'equitat, cohesió social, econòmica i territorial i també en governança i sostenibilitat que orientin el futur del Baix Llobregat.

Potser ningú hi trobarà reflectit de manera concisa un debat concret, ni en primera instància trobarà un llistat de prioritats, que sí van emergir al llarg del relat. L'objectiu ha estat elaborar un document de síntesi que ressaltés els temes importants i urgents i que alhora permetés articular un compromís social i, si fos possible, institucional, per a la comarca.

A la presentació del document de síntesi del congrés **El Baix Llobregat a Debat** dèiem:

«Mirem la comarca, des de Montserrat fins els mar, seguint el curs del riu que ens dona el seu nom. Acostem-nos als espais naturals del Delta, resseguim el Parc Agrari i totes les zones on encara és possible l'agricultura. No ens oblidem de les nostres muntanyes, les del Baix i les de la serralada de Collserola.

Reconeguem-nos totes les persones en les nostres viles i ciutats, en els espais creats per viure i convida, per guanyar-nos-hi la vida i per comunicar-nos. Reivindiquem el dret a gaudir de l'aire, de l'aigua i de la terra. Comença el temps d'aconseguir un Baix Llobregat més influent a Catalunya que s'incorpori com a tal a l'agenda dels reptes de la regió primera».

Per això, a partir dels debats realitzats pel congrés, proposem aquest **Compromís Col·lectiu pel Baix Llobregat** que haurà de ser compartit. La societat del segle XXI és i ha de ser una societat que interpel·li els governs i les seves maneres de prioritzar i orientar les polítiques, però també ha de ser una societat capaç d'empènyer a partir de les seves pròpies iniciatives, impulsant processos de coproducció i pràctiques d'innovació social que construeixen drets i ciutadania.

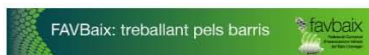
Aquest objectiu demana la complicitat i la col·laboració de tothom.

Sant Feliu de Llobregat, gener de 2017

Comitè Organitzador

ORGANITZEN

Amb el suport de:

I els Ajuntaments d'Abrera, Begues, Castelldefels, Castellví de Rosanes, Cervelló, Collbató, Corbera de Llobregat, Cornellà de Llobregat, El Papiol, El Prat de Llobregat, Esparreguera, Esplugues de Llobregat, Gavà, La Palma de Cervelló, Martorell, Molins de Rei, Olesa de Montserrat, Pallemà, Sant Andreu de la Barca, Sant Boi de Llobregat, Sant Climent de Llobregat, Sant Esteve Sesrovires, Sant Feliu de Llobregat, Sant Joan Despí, Sant Just Desvern, Sant Vicenç dels Horts, Santa Coloma de Cervelló, Torrelles de Llobregat Vallirana i Viladecans.

Amb el patrocini de:

